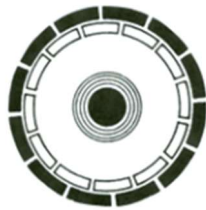

Bilthovense Kring voor Wijsbegeerte en Psychologie

Lezingencyclus 2024-2025:

Oosters denken vanuit westers perspectief

De Bilthovense Kring voor Wijsbegeerte en Psychologie is in 1952 begonnen als een kleine wijsgerige lees- en gespreksgroep die in een woning te Bilthoven bijeenkwam. Zoals de toevoeging 'voor Wijsbegeerte en Psychologie' aangaf, lagen in de beginjaren de onderwerpen vaak op het raakvlak van filosofie en psychologie.

In de loop der jaren verruimde deze horizon zich tot alle wetenschappen met een accent op menswetenschappen en vond de programmering steeds meer rond een centraal thema plaats.

Het doel van de Kring is wijsgerige reflectie op culturele en maatschappelijke ontwikkelingen, waarbij ook aandacht wordt besteed aan ontwikkelingen op het gebied van wetenschap en technologie en de implicaties daarvan voor de samenleving.

De Kring zet zich in om relevante vragen te formuleren teneinde te komen tot een beter inzicht in en weloverwogen omgang met ontwikkelingen in het eigen leven.

THEMA VAN DE CYCLUS:

Oosters denken vanuit westers perspectief

"East is east and west is west and never the twain shall meet" schreef de dichter Rudyard Kipling in 1889. Goethe was 70 jaar eerder hoopvoller gestemd om tot wederzijds begrip te komen met het (in zijn tijd nog tamelijk onbekende) Oosten. Hij dichtte in 1819: "Wer sich selbst und andere kennt, wird auch hier erkennen: Orient und Okzident sind nicht mehr zu trennen". Het Oosten en het Westen zijn niet meer te scheiden.

Anno 2024 zullen de meesten van ons zich meer thuis voelen bij de opvatting van Goethe dan bij die van Kipling. Onze wereld is meer en meer verstrengeld geraakt. De uitwisseling van spullen, mensen en ideeën is enorm toegenomen. Zeker economisch zijn we nauw op elkaar betrokken, politiek wil het nog weleens spannen; en cultureel, hoe zit het daarmee?

Djoser en Koning Aap vliegen over de hele wereld om ons andere culturen te laten ervaren. Yoga en zen meditatie zijn niet meer weg te denken en leermeesters als de Tibetaanse Dalai Lama en de Vietnamese Thich Nhat Hanh maakten school in het westen. Cursussen die leiden tot zelfinzicht zijn vaak overtekend.

Toch vragen we ons af of ons westers individualisme met de ondertoon van eigenbelang als hèt aanmoedigend grondbeginsel – als was het een natuurlijk instinct – en de oosterse mensopvatting – is die eenstemmig? – wel te rijmen zijn.

Zo stelt Heinz Kimmerle (overleden 2016) die er zijn levenswerk van heeft gemaakt om over interculturele dialoog na te denken: "Zelfs in de vergelijkende filosofie, waarin oosterse naast westerse filosofie wordt gelegd, worden de verschillende gedachten niet met elkaar in dialoog gebracht. Eurocentrisme is een kernprobleem van onze tijd".

Ook komt de vraag op (of is ook dit eurocentrisch gedacht?) of er vanuit 'de' oosterse filosofie – met de nadruk op het contact maken met je innerlijke bronnen, op het aanboren van stilte in jezelf – een verbinding gelegd kan worden naar de existentiële vraag van deze tijd: is de oosterse wijsheid een weg om te ontsnappen aan het systeem – de globaliserende economische expansiedrift – waarin we gevangen zitten en dat het voortbestaan van de aarde zoals wij die kennen bedreigt?

Voor de cyclus 2024-25 nodigt de Bilthovense Kring voor Wijsbegeerte en Psychologie zeven denkers uit om op bovenstaande vragen te reflecteren.

De Voorbereidingsgroep

PROGRAMMA

1. Maandag 14 oktober 2024

Jan Bor

Na een verblijf in Japan, waar hij een half jaar zen beoefende – en parallel aan het schrijven van een proefschrift over de tijdfilosofie van de Franse filosoof Henri Bergson – ging Jan Bor zich verdiepen in de filosofische relatie tussen Oost en West. Dat heeft geresulteerd in, onder meer, "De verbeelding van het denken" (samen met Errit Petersma), "25 eeuwen oosterse filosofie" (samen met Karel van der Leeuw), en een cyclus van zeven boeken met het recent gepubliceerde "Waarnemen" als afsluiting.

Filosoferen – en waarnemen – tussen Oost en West

Wat is dat, waarnemen? Een voorstelling – kopje, fles, boom – verbinden met indrukken die je binnenkrijgt? Nee, dat is denken, geen waarnemen. Waarnemen is wat goede kunstenaars doen; ze gaan aan het denken voorbij.

Uiteindelijk is waarnemen het contact herstellen met de levende natuur, waarin alles verschillend is en toch verbonden met elkaar. Het is je op deze stroom van verschillen begeven. Op het diepste niveau opent zich een onbegrensde, trillende aanschouwingsruimte. Daarop wijst William Blake als hij dicht:

*"If the doors of perception were cleansed,
everything would appear to men as it is, infinite".*

In de lezing zal ik dit illustreren aan de hand van een aantal grote werken uit de kunst.

2. Maandag 11 november 2024

Stine Jensen

Stine Jensen is filosoof, schrijver, programmamaker. Ze is bijzonder hoogleraar publieksfilosofie aan de EUR en columnist bij NRC Handelsblad. Ze publiceerde vele filosofische kinderboeken en boeken voor volwassenen. Over identiteit schreef ze "Dus ik ben" (met Rob Wijnberg) en "Go East. Een filosoof reist door de wereld van yoga, mindfulness en spiritualiteit", dat werd genomineerd voor de prijs voor het beste spirituele boek. Haar kinderboek "Lieve Stine, weet jij het?" werd in 2015 bekroond met een Zilveren Griffel.

Go East. Een filosofisch onderzoek naar de waarde van oosterse filosofie voor het westen

Na jarenlange studie van de westerse filosofie en een werkzaam leven op de universiteit gooit filosoof en schrijfster Stine Jensen het roer om. Op zoek naar meer geluk, rust en balans tussen lichaam en geest verkent ze de spirituele wereld en duikt in de wereld van mindfulness, yoga en meditatie. Ze volgt een yoga-opleiding bij een Amerikaanse goeroe, verandert haar eetgewoonten drastisch en mediteert dagelijks.

Wat komt ze zoal tegen en hoe inspireert de oosterse filosofie tot het veranderen van een westerse leefstijl?

3. Maandag 16 december 2024

Godfried Beumers

Godfried Beumers is theatermaker, schrijver en meesterverteller. Hij schreef onder meer theatermonologen over de oudtestamentische Job, de Mesopotamische tiran-koning Gilgamesj, over de onbekende levensverhalen van Rabbi J., de Nijmeegse Jood Fritz Tauber en schrijver Hans Christian Andersen.

De geschiedenis van Rama en Sita is een fascinerend verhaal over trouw, verraad, vriendschap, liefde en rechtvaardigheid.

RAMAYANA – het verhaal van Rama

In 2015 schreef ik mijn interpretatie van het oude Indiase epos RAMAYANA. De oorspronkelijke versie van dit grootse en fascinerende verhaal bestaat uit tienduizenden verzen. Mijn versie werd geschreven aan de hand van een mooie en qua lengte behapbare bewerking van Hendrik Verbruggen. De voor mij onuitspreekbare Sanskriet-namen verving ik door getrouwe Nederlandse equivalenten.

Zittend op een hoge kruik, met niet meer dan mijn stem, handen en mimiek om het verhaal te illustreren, en slechts minieme verschillen in ritme en toonhoogte om de vele personages treffend neer te zetten, een uitdaging:

*Later zal ik vertellen over Rama
– Hij Die Rust Brengt –
machtig zoon van het zonnegeslacht,
en over Sita zijn vrouw
– Zij Die Verkoelend Is Als De Aarde.
Dan ook zal ik vertellen over de koning der demonen
– Hij Die Laat Huilen – ooit afgewezen door diezelfde Sita...
Maar laat me eerst vertellen dat er ooit
een koning leefde, dat deze koning
– Hij Die Tien Strijdwagens Heeft heette hij –
in de onoverwinnelijke stad Ayodhya leefde,
en dat deze koning diep ongelukkig was!*

N.B.: Deze voordracht duurt tot ongeveer 22.30 met na een uur een korte pauze.

4. Maandag 6 januari 2025

Dialogavond

Het bestuur nodigt alle belangstellenden uit om te brainstormen over het thema van de volgende lezingencyclus in 2025-26. Deze avond is open en gratis voor allen die de lezingen bezoeken.

Tijdens de onderlinge gesprekken ontstaan de contouren voor het nieuwe jaarthema. Kleine groepen van vijf tot zes personen gaan rond een tafel met elkaar in gesprek over de onderwerpen die hen bezighouden en die ze graag besproken zouden zien in de volgende lezingencyclus.

5. Maandag 20 januari 2025

Michel Dijkstra

Michel Dijkstra (1982) is docent en publicist op het gebied van oosterse filosofie en westerse mystiek. In 2019 verscheen "In alle dingen heb ik rust gezocht", in 2021 gevolgd door "Intimiteit en onthechting". Eerder publiceerde hij onder andere "Zenboeddhisme" (2010), "Inleiding taoïstische filosofie" (redactie, 2015) en "Basisboek oosterse filosofie" (2016).

Japanees filosofie: de denkweg van verfijning en verbinding

Sushi, manga, karaoke, judoscholen en Toyota's: Japan is niet meer weg te denken uit het Nederlandse straatbeeld. Ondertussen genieten we in musea van verfijnde blokdrukunst uit Tokyo en liggen de boekhandels vol vertaalde literatuur uit het Land van de Rijzende Zon. Groeit onze vertrouwdheid met de Japanse wijsbegeerte ook zo hard? Hoe denkt een Japanner?

In zijn lezing gaat Michel Dijkstra in op de drie grote Japanse denktradities: shintō, boeddhisme en confucianisme. Terwijl de bonte godenwereld van shintō de Japanner leert om zich met het leven te verbinden en zich geborgen te voelen in het hier en nu, wijst het boeddhisme juist de weg van onthechting en acceptatie van de vergankelijkheid. Het confucianisme toont hoe je de staat harmonieus kunt ordenen en bovendien deugdzaam kunt besturen.

Voor klassieke Japanse intellectuelen zijn deze denktradities geen gescheiden werelden, maar complementair. De drie stromingen vormen één denkweg waardoor de mens zijn leven kan verfijnen en zijn verbinding met de wereld kan verdiepen. Een weg die wij – ieder op zijn eigen manier – ook kunnen gaan.

6. Maandag 17 februari 2025

Paul van der Velde

Paul van der Velde studeerde Indiase talen en culturen in Utrecht en Nijmegen. Hij promoveerde op een studie over lyriek rond de hindoeïsche god Krishna. Tegenwoordig werkt hij als hoogleraar Aziatische religies, Sanskriet en Hindi aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Hij publiceert geregeld over Azië en Aziatische religies en hij begeleidt studiereizen naar Azië.

Publicaties: "De Oude Boeddha in een nieuwe wereld" (2015); "De huid van de goden" (2019); "In de huid van de Boeddha" (2021); "A Treasure of True Beauty, the Krishna poetry of Raskhan" (2022); "Onvergeten fragmenten" (2024); samen met fotograaf Richard Grol: "Jizo, een beminnelijke god" (2024).

Hindoeïsme, boeddhisme en de westerse esoterie

Het Westen kent de grote Aziatische religies al een aardige tijd. Met name in de tweede helft van de 19^e eeuw raakten ideeën uit hindoeïsme en boeddhisme vertrouwd in het Westen. Dit heeft echter tot gevolg gehad dat we ook een specifieke visie hebben ontwikkeld op Azië die misschien meer zegt over hoe westerlingen kijken, of in die tijd naar andere culturen en religies keken, dan dat ze iets zeggen over Azië zelf.

We gaan in deze presentatie kijken naar het westerse beeld van de Aziatische religies. We zullen zien dat hier de theosofie en in tweede instantie ook de antroposofie een grote rol spelen. Hoe Japans is de huidige westerse zen eigenlijk? En hoe Indiaas de moderne yoga?

7. Maandag 17 maart 2025

Maartje Romme

In een, inmiddels, grijs verleden heb ik rechten gestudeerd en heb ik een loopbaan gevolgd die daarbij leek te passen: advocatuur, journalistiek, Wereldbank en Verenigde Naties. Het waren allemaal interessante ervaringen, maar de vraag 'wat doe ik hier eigenlijk' was bij mij nooit helemaal weg.

Via de verslavingsproblemen van een vriend kwam ik terecht op het spoor van de verslavingszorg. Een complex onderwerp en 'verslaving en de weg daaruit' werden daarna een levenslange fascinatie. Het onderwerp bleek alle niveaus van menselijk functioneren (maatschappelijk, economisch, sociaal, psychologisch, rationeel en spiritueel) te omvatten. En dat alles in een fascinerende samenhang, met een belangrijke rol voor 'spiritualiteit'.

In de loop der tijd heb ik verschillende malen voordrachten gehouden over verslaving en spiritualiteit. En afgelopen september (2024) organiseerde De Veranderschool van De Groene Afslag (GroeneAfslag.nl) een programma over 'Economie, verslaving en spiritualiteit' waarin de genoemde samenhang van verschillende kanten werd belicht.

Zullen we het nog eens over 'spiritualiteit' hebben?

Wat hebben 'contemplatieve wetenschap' en 'ayahuasca religiositeit' ons te vertellen?

Onze westerse wetenschap heeft lange tijd geen plaats gehad voor zoiets als spiritualiteit of de (mogelijk) spirituele aard van de werkelijkheid, en ook in de wetenschappelijke psychologie kreeg het onderwerp weinig aandacht. Daarin verschillen de westerse wetenschap, psychologie en filosofie van de in onder meer het boeddhisme ontwikkelde denkbeelden over spiritualiteit en de aard van de werkelijkheid.

Tijden veranderen en wetenschappelijke inzichten eveneens. Graag wil ik in deze voordracht de inzichten verkennen die de boeddhistische 'contemplatieve wetenschap' en de studies over ayahuasca religiositeit' ons bieden, aangevuld met inzichten uit de moderne (wetenschappelijke) natuurkunde. Al die inzichten bieden ons (wellicht) een verrijking van onze manier van kijken, van ervaren en van doen. Een verrijking die voor een transitie naar duurzaamheid wel eens een onmisbare rol zou kunnen spelen.

8. Maandag 14 april 2025

Vincent Duindam

Vincent Duindam (1958) studeerde in 1984 cum laude af in de psychologie. Sinds die tijd is hij aan de Universiteit van Utrecht verbonden. Hij geeft ook gastcolleges aan de Hogeschool Utrecht (Minor Filosofie, wereldreligies en spiritualiteit), aan de Academie voor Geesteswetenschappen en aan de Vrije Hogeschool.

Zijn vroege werk ging over gender, ouderschap, intieme relaties en het overstijgen van vaste rolpatronen. De laatste decennia houdt hij zich bezig met psychologie en spiritualiteit. Zijn tot dusver laatste boek is het "Spiritueel Zakboekje voor Professionals". Verder verzorgt hij presentaties en workshops in het hele land. Ook een theatercollege met zijn broer Jan (singer-songwriter). Bij Sociale Wetenschappen was hij tweemaal docent van het jaar.

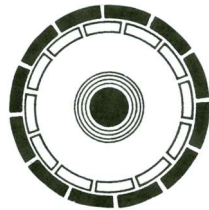
Perennial Philosophy

In de beginjaren van De Bilthovense Kring stond het raakvlak filosofie-psychologie centraal. Op 14 april zullen we dit hernemen. Uitgangspunt is de *Perennial Philosophy*. Wat is deze 'eeuwige/tijdloze' filosofie? De wortels hiervan vind je zowel bij klassieke (Westerse) filosofen als Epictetus en Marcus Aurelius, alsook bij de oude Indiase filosofie. En in de mystiek van de Islam, de soefi's, Roemi. Deze filosofie slaat een brug en gaat terug naar de kern van de menselijke waarden. Men ziet af van de 'buitenkant', de uiteenlopende 'folklores' van filosofie/religie, en richt zich op de mystieke 'binnenkant'.

Eckhart Tolle merkt op dat het wonderlijk is, dat het belangrijkste wat er bestaat, namelijk jezelf kennen op het diepste niveau, nergens in het reguliere onderwijssysteem onderwezen wordt. Niet op scholen, niet op universiteiten. Tegelijkertijd wijst hij ook op een paradox: dit is ook moeilijk in te passen in het curriculum. Het gaat hier immers niet om kennis die zich als een object in je bewustzijn kan tonen, het gaat erom jezelf te kennen als 'dat', dat Bewustzijn zelf, dat zich van zichzelf bewust wordt. Jezelf dus niet kennen als een object in het bewustzijn, maar als het subject dat zichzelf (non-conceptueel) kent, door het te zijn. Dat klinkt verschrikkelijk abstract. En het gaat dan ook om de ervaring, niet om dit verhaaltje dat alleen maar kan wijzen – zoals de vinger naar de maan: een pointer.

Sinds 1977 ben ik onafgebroken actief in diverse onderwijs- en onderzoeksinstellingen, eerst als student en vanaf 1980 ook als docent/onderzoeker. En ik ben al lang op zoek naar openingen, waarin je glimpen van de wijsheid ziet, waar Eckhart Tolle over spreekt.

Eerst zal ik wijzen op enkele benaderingen (Goffman, Jung) die een ingang bieden. Daarna zal ik iets vertellen over plekken waarin ik dit zelf probeer de sociale wetenschappen binnen te brengen.

Algemene informatie

Plaats en tijd:

De Woudkapel
Beethovenlaan 21
3723 JG Bilthoven.

De zaal is open vanaf 19:30 uur.

De lezingen beginnen om 20:00 uur en duren tot omstreeks 22:00 uur.

Toegangsprijzen:

Abonnement voor de gehele cyclus (7 avonden): € 65,00

Bijdrage voor één avond: € 12,50

Aan de zaal worden geen abonnementen of losse kaarten verkocht!

Deelname kan uitsluitend door vooruitbetaling per bank.

U kunt zich opgeven voor een abonnement, of voor incidentele deelname op een of meer avonden, door overboeking van het betreffende bedrag op rekening:

NL63 INGB 0000 1839 62 t.n.v.: Bilthovense Kring.

Abonnementskaart:

Uw abonnement ligt voor u klaar bij binnenkomst in de Woudkapel.

Incidentele deelname:

Als u hiervoor kiest, ontvangt u uw toegangsbewijs bij binnenkomst op de betreffende avond.

Zie ook: Website: www.bilthovensekring.nl

Vorbereidingsgroep Bilthovense Kring

secretariaat:

Riemke Leusink-Bernelot Moens
telefoon: 06-30063399
e-mail: riemkeleusink@gmail.com

penningmeester:

Eric van Kregten
telefoon: 033-4940663
e-mail: ericvankregten4@gmail.com

leden:

Warrie Schuurman
Karin Vermeulen
Peter Terporten
Gerardus Horlings

Plattegrond Bilthoven
(**W** = De Woudkapel;
NS = Station Bilthoven)

BEKNOPT PROGRAMMA
CYCLUS 2024-2025:

**Oosters denken
vanuit westers perspectief**

14 oktober 2024

Jan Bor:

Filosoferen – en waarnemen – tussen Oost en West

11 november 2024

Stine Jensen:

Go East. Een filosofisch onderzoek naar de waarde van oosterse filosofie voor het westen

16 december 2024

Godfried Beumers:

RAMAYANA – het verhaal van Rama

6 januari 2025

Dialogavond: brainstormen over een thema voor volgend seizoen.

20 januari 2025

Michel Dijkstra:

Japanse filosofie: de denkweg van verfijning en verbinding

17 februari 2025

Paul van der Velde:

Hindoeïsme, boeddhisme en de westerse esoterie

17 maart 2025

Maartje Romme:

Zullen we het nog eens over 'spiritualiteit' hebben?

14 april 2025

Vincent Duindam:

Perennial Philosophy